

Сборник съдебна практика

ЗАКЛЮЧЕНИЕ НА ГЕНЕРАЛНИЯ АДВОКАТ

У. ВОТ

представено на 3 май 2016 година¹

Дело C-554/14

Наказателно производство

срещу

Атанас Огнянов

(Преюдициално запитване, отправено от Софийски градски съд (България))

„Преюдициално запитване — Полицейско и съдебно сътрудничество по наказателноправни въпроси — Рамково решение 2008/909/ПВР — Член 17 — Право, приложимо по отношение на изпълнението на мярка, включваща лишаване от свобода — Национална норма на изпълняващата държава, която предвижда намаляване на наказанието лишаване от свобода поради положения от осъдения труд по време на задържането му в издаващата държава — Допустимост — Принцип на териториалност на наказателния закон — Принцип на индивидуализация на наказанието — Цел за социална реинтеграция на заинтересуваното лице — Задължение за съответстващо тълкуване“

I – Въведение

1. Преюдициалното запитване по настоящото дело е повод Съдът да изследва слабо засегнат до момента в съдебната практика аспект на полицейското и съдебно сътрудничество по наказателноправни въпроси. Става въпрос за това да се определи кое право и какви правила са приложими при изпълнение на наказание лишаване от свобода в хипотезата на трансфер на осъдено лице на основание Рамково решение 2008/909/ПВР² от държавата членка, където е постановена осъдителната присъда³, в държавата членка по произход или по местопребиваване на лицето⁴.

2. По-специално Софийски градски съд иска да установи кои правила са приложими във връзка с намаляване на наказанието.

3. На 28 ноември 2012 г. г-н Атанас Огнянов, български гражданин, е осъден от датски съд на петнадесет години лишаване от свобода за извършени на територията на Дания грабеж при отегчаващи обстоятелства и убийство. Същият е бил задържан в датски затвор от 10 януари 2012 г. до 1 октомври 2013 г., когато е предаден на българските съдебни власти.

1 — Език на оригиналния текст: френски.

2 — Рамково решение на Съвета от 27 ноември 2008 година за прилагане на принципа за взаимно признаване към съдебни решения по наказателни дела, с които се налагат наказания лишаване от свобода или мерки, включващи лишаване от свобода, за целите на тяхното изпълнение в Европейския съюз (ОВ L 327, стр. 27, наричано по-нататък „Рамковото решение“).

3 — Наричана по-нататък „издаващата държава“. Съгласно член 1, буква в) от Рамковото решение това е държавата членка, в която е постановено съдебно решение.

4 — Наричана по-нататък „изпълняващата държава“. Съгласно член 1, буква г) от Рамковото решение това е държавата членка, на която е изпратено съдебно решение с цел неговото признаване и изпълнение.

4. Г-н Огнянов е работил по време на задържането си в Дания.
5. По настоящото дело Софийски градски съд трябва да се произнесе по въпроси, свързани с условията и реда за изпълнение на това наказание, и по-специално трябва да определи каква част от наказанието остава да се изтърпи. В този контекст се поставя въпросът за намаляване на наказанието поради положения от заинтересуваното лице труд по време на задържането в Дания.
6. Тъй като датското законодателство не предвижда подобно намаляване на наказанието, запитващата юрисдикция иска да установи дали в съответствие с практиката на Върховния касационен съд е оправомощена да приложи своето по-благоприятно национално законодателство по отношение на периода на задържане на г-н Огнянов в Дания. Действително съгласно Наказателния кодекс⁵, два работни дни се считат за три дни лишаване от свобода. Поради това наказанието на заинтересуваното лице би било намалено не с една година, осем месеца и двадесет дни, а с две години, шест месеца и двадесет и четири дни, което би позволило то да бъде освободено по-рано⁶.
7. За целта запитващата юрисдикция се основава на текста на член 17 от рамковото решение.
8. Според посочената разпоредба за изпълнение на наказанието се прилага правото на изпълняващата държава. Законодателят на Европейския съюз посочва, че съдебните органи на тази държава са единствено компетентни да вземат решения относно процедурата за изпълнение на наказанието и да определят произтичащите от нея мерки, стига, от една страна, да приспадат изцяло срока на вече изтърпяното в издаващата държава лишаване от свобода, и от друга страна, да изпълнят задължението за предоставяне на информация съгласно параграф 3 от посочената разпоредба.
9. Ето защо запитващата юрисдикция иска от Съда да установи дали съгласно член 17 от Рамковото решение тя е оправомощена да замести по-строго датско законодателство със своето национално законодателство, така че да намали наказанието на заинтересуваното лице поради положения от него труд преди трансфера му.
10. В настоящото заключение ще предложи на Съда да приеме, че член 17, параграфи 1 и 2 от рамковото решение не допуска национална норма като разглежданата в главното производство, въпреки че тя е по-благоприятна за осъденото лице.
11. Анализът ми ще се ръководи по-специално от два принципа, а именно на териториалност на наказателния закон и на индивидуализация на наказанието, на които се основава всяка правна уредба на изпълнението на наказанията. Ще очертая обхвата на тези принципи и ще изясня причините, поради които зачитането им повелява изпълнението на наказанието лишаване от свобода, и по-специално намаляването му, да се урежда от правото на държавата членка, в която осъденото лице е действително задържано. Ще подчертая и необходимостта от зачитане на националния суверенитет на издаващата държава и значението на взаимното доверие между държавите членки при изпълнение на Рамковото решение.
12. Макар да съм съгласен, че в случай като разглеждания в главното производство българското законодателство действително изглежда по-благоприятно за заинтересуваното лице, ще стигна до извода, че все пак, с оглед на съответното поле на териториална компетентност, не е правомерно изпълняващата държава да прилага определени разпоредби от своя наказателен

5 — Наричан по-нататък „НК“.

6 — Според преюдициалното запитване по висящото пред Съда дело Огнянов (C-614/14), заключението по което е също мое, прокурорът от Софийска градска прокуратура оспорва направените от запитващата юрисдикция изчисления, тъй като не била отчела неработните дни.

кодекс по отношение на изпълнението на наказанието на територията на издаващата държава. Поради неприложимостта на българското законодателство правилото за обратното действие на по-благоприятния наказателен закон, съдържащо се в член 49, параграф 1, последно изречение от Хартата на основните права на Европейския съюз⁷, няма да намери приложение.

II – Правна уредба

A – Правото на Съюза

1. Рамковото решение

13. Рамковото решение се основава на принципа на взаимно признаване⁸ на съдебните актове, съгласно който съдебните актове подлежат на пряко изпълнение в целия Европейски съюз без каквато и да било процедура по признаване⁹.

14. В съответствие със съображение 9 и член 3, параграф 1 рамковото решение има за цел да осигури признаването и изпълнението на съдебни решения¹⁰, с които се налага наказание¹¹ лишаване от свобода, в държава членка, различна от издаващата, с оглед да се улесни социалната реинтеграция на осъденото лице.

15. Като необходима последица от свободата на движение трансферът на осъденото лице към държавата членка по произход или по местопребиваване трябва да увеличи възможностите за социална реинтеграция, като му позволи да запази своите семейни, езикови и културни връзки.

16. След като се увери, че изпълнението на наказанието в изпълняващата държава ще допринесе за постигането на тази цел, издаващата държава изпраща на властите на изпълняващата държава съдебното решение за налагане на наказанието в съответствие с правилата, съдържащи се в членове 4 и 5 от Рамковото решение.

17. За целта тя прилага надлежно попълнено удостоверение по образеца, който се намира в приложение I към Рамковото решение. Удостоверението включва различни раздели, позволяващи на издаващата държава да предостави данни за самоличността на преследваното лице и за органа, постановил съдебното решение, за естеството на извършеното престъпление, както и за вида и продължителността на наказанието.

18. Точка 2 от раздел и) от това приложение, озаглавен „Вид на съдебното решение, с което се налага наказанието“, се отнася до данните за срока на наказанието и изисква от компетентния орган на издаващата държава да попълни следните точки:

„2.1. Обща продължителност на наказанието (дни): [...]

7 — Наричана по-нататък „Хартата“.

8 — Съображения 1, 2 и 5 от него.

9 — Вж. в тази връзка заключенията на Европейския съвет от Тампере от 15 и 16 октомври 1999 г.

10 — Съгласно член 1, буква а) от Рамковото решение понятието „съдебно решение“ означава „окончателно решение или разпоредане на съд на издаващата държава, с което се налага наказание на физическо лице“.

11 — Член 1, буква б) от Рамковото решение определя понятието „наказание“ като „всяко наказание лишаване от свобода или мярка, включваща лишаване от свобода, постановени за ограничен или неограничен срок във връзка с извършено престъпление и вследствие на образувано наказателно производство“.

2.2. Целият срок на лишаване от свобода, изтърпян във връзка с наказанието, по отношение на което е постановено съдебното решение (дни):

[...] към [...] (дата, на която е направено изчислението: ДД-ММ-ГГГГ): [...]

2.3. Брой дни, които следва да бъдат приспаднати от общата продължителност на наказанието по причини, различни от посочените по точка 2.2. (например амнистия, помилване или др. мерки, свързани с наказанието):

[...] към [...] (дата, на която е направено изчислението: ДД-ММ-ГГГГ): [...]

[...]“.

19. Член 8 от рамковото решение, озаглавен „Признаване на съдебното решение и изпълнение на наказанието“, предвижда в параграф 1:

„Компетентният орган на изпълняващата държава признава решението, което е предадено [...], и незабавно предприема необходимите действия за изпълнение на наказанието, освен ако не реши да се позове на някое от основанията за отказ от признаване или от изпълнение по член 9“.

20. Член 17 от рамковото решение, озаглавен „Приложимо право при изпълнението“, чието тълкуване е поискано по настоящото дело, гласи следното:

„1. За изпълнение на наказанието се прилага правото на изпълняващата държава. Органите на изпълняващата държава са единствено компетентни, при спазване на параграфи 2 и 3, да вземат решения относно процедурата за изпълнение и да определят произтичащите от нея мерки, включително и относно основанията за предсрочно или условно освобождаване.

2. Компетентният орган на изпълняващата държава приспада изцяло срока на вече изтърпяното лишаване от свобода във връзка с наказанието, за което се отнася съдебното решение, от общия срок на наказанието за лишаване от свобода, което подлежи на изтърпяване.

3. Компетентният орган на изпълняващата държава информира компетентния орган на издаващата държава, по молба на последния, за приложимите правни разпоредби относно възможността за предсрочно или условно освобождаване. Издаващата държава може да приеме прилагането на такива разпоредби или да оттегли удостоверението.

4. Държавите членки могат да предвидят, че във всяко решение за предсрочно или условно освобождаване могат да бъдат взети предвид онези разпоредби от националното законодателство, посочени от издаващата държава, съгласно които от определен момент лицето има право на предсрочно или условно освобождаване“.

21. Съгласно член 26, параграф 1, първо тире, от 5 декември 2011 г. Рамковото решение заменя Конвенцията за трансфер на осъдени лица, подписана в Страсбург на 21 март 1983 г.¹², както и допълнителния протокол към нея от 18 декември 1997 г.

22. По силата на член 29, параграф 1 от Рамковото решение същото трябва да се приложи от държавите членки до 5 декември 2011 г. Кралство Дания е транспонирало рамковото решение, а Република България — не.

12 — Наричана по-нататък „конвенцията за трансфера“. Тази конвенция е достъпна на интернет сайта на Съвета на Европа. Ратифицирана е от 64 държави и е влязла в сила на 1 юли 1985 г. От държавите членки единствено Република Хърватия и Република Финландия не са я подписали.

Б – *Българската правна уредба*

23. Член 41, алинея 3 от НК предвижда, че положеният от осъдения труд се зачита за намаляване срока на наказанието, като два работни дни се считат за три дни лишаване от свобода.

24. Член 457 от Наказателно-процесуалния кодекс¹³, озаглавен „Решаване от съда на въпросите във връзка с изпълнение на присъдата“, предвижда:

„1. След като осъденият пристигне в Република България или се установи, че се намира на нейна територия, главният прокурор изпраща присъдата, приета за изпълнение, и приложените към нея материали на Софийския градски съд с предложение за решаване на въпросите, свързани с изпълнението ѝ.

2. [Софийски градски съд] се произнася по предложението с определение в съдебно заседание с участието на прокурор и с призоваване на осъдения.

3. В определението се посочват номерът и датата на приетата за изпълнение присъда, делото, по което е постановена, текстът от закона на Република България, предвиждащ отговорност за извършеното престъпление, срокът на наложеното от чуждестранния съд наказание лишаване от свобода и се определя първоначалният режим и типът затворническо заведение на изтърпяване на наказанието.

4. Когато по закона на Република България максималният срок на лишаване от свобода за извършеното престъпление е по-малък от определения с присъдата, [Софийски градски съд] намалява наложеното наказание до този срок. Когато по закона на Република България за извършеното престъпление не се предвижда лишаване от свобода, [той] определя наказание, което най-пълно съответства на наложеното с присъдата.

5. Предварителното задържане и изтърпяното наказание в държавата, в която е постановена присъдата, се приспада, а когато наказанията са различни, се взема предвид при определяне срока на наказанието.

6. Допълнителните наказания, наложени с присъдата, подлежат на изпълнение, ако такива са предвидени в съответния текст от законодателството на Република България и не са изпълнени в държавата, в която е постановена присъдата.

7. Определението на съда подлежи на обжалване пред Софийския апелативен съд“.

III – Фактите по спора в главното производство

25. Г-н Огнянов, български гражданин, е осъден в Дания на петнадесет години лишаване от свобода за грабеж при отегчаващи обстоятелства и убийство, извършени на територията на Дания. Същият е задържан в датски затвор от 10 януари 2012 г. до 1 октомври 2013 г., когато е предаден на българските съдебни власти.

26. По време на задържането му в Дания, и по-точно от 23 януари 2012 г. до 30 септември 2013 г., г-н Огнянов е работил.

13 — Наричан по-нататък „НПК“.

27. При предаването на заинтересуваното лице датските съдебни власти се позовават на разпоредби от Рамковото решение. Те по-специално искат от българските съдебни власти информация относно наказанието, което ще изпълнят, и относно приложимите правила за предсрочно освобождаване. В това отношение изрично посочват, че датският закон не предвижда намаляване на наказанието, наложено на заинтересуваното лице, поради положен от него труд по време на задържането му. Според мен не е изключено датските съдебни власти да са взели предвид по друг начин положения от г-н Огнянов труд по време на задържането.

28. Видно от акта за преюдициално запитване, българските съдебни власти са признали съдебното решение на датските съдебни власти и са приели за изпълнение наложеното наказание. За целта прокурорът към Софийска градска прокуратура е сезирал на основание член 457 от НПК запитващата юрисдикция, за да се произнесе по въпросите, свързани с условията за изпълнение на наказанието, и по-специално за да определи остатъка от подлежащото на изпълнение наказание.

29. При тези обстоятелства запитващата юрисдикция иска да установи дали, както се приема в практиката на Върховния касационен съд, е оправомощена да намали наказанието на заинтересуваното лице поради положения от него труд по време на лишаването му от свобода в Дания.

30. Действително, в решение от 12 ноември 2013 г. Върховният касационен съд е приел, че за целите на прилагането на член 457, алинея 5 от НПК „[п]оложеният общественополезен труд от трансферирания осъден български гражданин в осъдилата го държава трябва да бъде зачетен от [Софийски градски съд] за намаляване срока на наказанието, освен ако определеният от издаващата държава остатък за изтърпяване е изчислен след зачитане на положения труд“.

31. Върховният касационен съд се е основал на член 9, параграф 3 от Конвенцията за трансфера, както и на уточненията, съдържащи се в обяснителния доклад към нея.

32. Според Върховния касационен съд трансферът на осъденото лице има за основна последица по-специално установяването на изключителна компетентност на изпълняващата държава върху изпълнението на наказанието, както при продължаване на изпълнението на наказанието, така и при неговото преобразуване.

33. Интересно е да бъдат посочени мотивите на Върховния касационен съд:

„Законодателството на Република България предвижда възможност за намаляване на наказанието лишаване от свобода на основание чл. 41, ал. 3 от НК, щом при изтърпяването му трансферираният български гражданин е полагал общественополезен труд. Няма съмнение, че на осъдения се дължи приспадане [на наказанието], ако той работи след трансферирането му в Република България. *Но такова зачитане се дължи, и ако той е положил труд във вида, предвиден в нормата на чл. 178 от [Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража]*¹⁴, в осъдилата го държава, дори когато такова зачитане не е предвидено в нейното законодателство. Казаното е така, тъй като полагането на труд не е елемент от самото наказание лишаване от свобода, а последица от неговото изпълнение. От това положение произтича извод, че зачитането на положения труд за намаляване срока на наказанието по чл. 41, ал. 3 от НК не е свързано с индивидуализацията (определянето) на наказанието, а представлява дейност във връзка с неговото изпълнение. *Последното обвързва компетентността на изпълняващата държава, чиито правила за изпълнение на наказанието се прилагат в цялост*, включително и относно основанията и формите на смекчаването му.

14 — ДВ. бр. 25 от 3 април 2009 г.

[...] Зачитането на положения труд за намаляване срока на наказанието по чл. 41, ал. 3 от българския НК държи сметка за положителното въздействие на полагането на труд върху процеса на поправка и превъзпитание на осъденото лице. Включването на осъдения в трудов процес е важна предпоставка за ресоциализацията му, като правното значение и последиците на този факт подлежат на единна оценка, без да се допуска разграничение с оглед обстоятелството дали трудът е положен на територията на чуждата държава или в Република България. *По силата на закона — на основание чл. 41, ал. 3 от НК — периодът на положения от осъдения общественополезен труд се приема за изпълнение на наказанието лишаване от свобода, независимо от местопологането му.* Приспадането на отработените дни е законова привилегия, която не ревизира наложеното от осъдилата държава наказание лишаване от свобода, нито неговото „времетраене“, а представлява задължително приложима благоприятна последица, обусловена от самия факт на полагане на общественополезен труд при изтърпяване на лишаването от свобода, както и при задържане. [...] *Става дума следователно за смекчаване на наказанието*^[15] по смисъла на чл. 12 от [Конвенцията за трансфера].

[...]

Предвид казаното, при решаване на въпроса за трансфер на осъдено лице, български гражданин, между Главния прокурор на Република България и компетентния орган на другата държава, постигнатото между тези страни споразумение следва да се съпровожда от точни данни във връзка с обстоятелствата дали осъденото лице е полагало труд (респективно дали е участвало в курсове и обучения) при изпълнение на наказание лишаване от свобода в пенитенциарно заведение [...] в чужбина; в какъв период от време; *дали определеният от издаващата държава остатък за изтърпяване е изчислен след зачитане на положен в чуждата държава труд*^[16].

IV – Преюдициалното запитване

34. При изложените обстоятелства Софийски градски съд решава да спре производството по делото и да сезира Съда със следните преюдициални въпроси:

- „1) Нормите на Рамково[то] решение [...] допускат ли изпълняващата държава в производството по трансфер да намали размера на наказанието „лишаване от свобода“, наложено от издаващата държава, на основание положен труд по време на изтърпяване на това наказание в издаващата държава, както следва:
- а) намаляване на наказанието да бъде резултат от прилагане на закона на изпълняващата страна относно изпълнението на наказанието по чл. 17 ал.1 [от Рамковото решение]. Тази норма позволява ли законът на изпълняващата държава относно изпълнението на наказанието да се прилага още в производството по трансфер относно факти, настъпили през времето, когато осъденият е бил под юрисдикцията на издаващата държава (а именно положен труд в затвора на издаващата държава)?
 - б) намалението на наказанието да бъде резултат от приспадане по чл. 17 ал.2 [от Рамковото решение]. Тази норма позволява ли приспадане за период, който е по-дълъг от периода на задържане, определен съобразно закона на издаващата държава, като се прилага законът на изпълняващата държава, с който се дава нова правна оценка на факти, настъпили в издаващата (а именно положен труд в затвора на издаващата държава)?

15 — Според мен, противно на отбелязаното от Върховния касационен съд, става въпрос не за „смекчаване на наказанието“ [на френски език: „commutation de la peine“], а за неговото намаляване.

16 — Курсивът е мой.

- 2) Ако относно коментираното намаляване на наказанието са приложими тези или други норми от Рамковото решение, следва ли да се уведомява издаващата страна, която е направила изрично искане за това и следва ли да се прекрати производството по трансфер при противопоставянето ѝ. При положителен отговор относно изискването за уведомяване, какво трябва да е естеството на това уведомяване — общо и абстрактно за приложимото право или конкретното намаление за конкретното осъдено лице, което ще бъде направено от съда?
- 3) Ако Съдът на ЕС приеме, че нормите на чл. 17 ал. 1 и ал. 2 от Рамково[то] решение [...] не допускат намаляване на наказанието, направено от изпълняващата държава на основание нейното вътрешно право (поради положен труд в издаващата държава), то ще бъде ли съобразено с европейското право решението на националния съд все пак да приложи своето национално право — на основание това, че то е по-благоприятно от чл. 17 от Рамково решение № 2008/909/ПВР?“.

35. Становища са представили германското, испанското, нидерландското и австрийското правителство, правителството на Обединеното кралство и Европейската комисия.

36. Можем само да съжаляваме за отсъствието на страните по главното производство и на българското правителство. Те не са представили писмено становище и не се явиха в съдебното заседание.

V – Предварителни бележки

37. Преди да пристъпя към разглеждане на поставените от запитващата юрисдикция въпроси, се налага да направя две уточнения в подкрепа както на това, че Съдът е компетентен да се произнесе по въпросите по реда на преюдициалното производство, така и на това, че има полза от тълкуването на член 17 от Рамковото решение.

38. Първо, противно на изложеното в акта за преюдициално запитване, трансферът на заинтересуваното лице е извършен на основание на разпоредбите не на Рамковото решение, а на Конвенцията за трансфера.

39. Това личи от изрично посоченото в искането за трансфер на г-н Огнянов, издадено от датското министерство на правосъдието на 26 март 2013 г., и от цялата последваща кореспонденция, съдържаща се в националната преписка.

40. Датските съдебни органи ясно са се позовали на разпоредбите на Конвенцията за трансфера, тъй като Рамковото решение не е транспонирано в Република България.

41. Води ли това обстоятелство *ipso facto* до липса на компетентност на Съда?

42. Според мен — не.

43. Всъщност считам, че напълно съзнателно във въпросите си запитващата юрисдикция е посочила разпоредбите на Рамковото решение. Всъщност по силата на член 29, параграф 1 от него Република България по принцип е била длъжна да го транспонира най-късно на 5 декември 2011 г. Следователно от тази дата Рамковото решение е трябвало, съгласно член 26, параграф 1, първо тире от него, да замени Конвенцията за трансфера, както и допълнителния протокол към нея.

44. Тъй като искането за трансфер на г-н Огнянов е направено на 26 март 2013 г., а трансферът му, след дадено от българските съдебни власти съгласие, е извършен на 1 октомври 2013 г., приложими по отношение на трансфера на заинтересуваното лице между държавите членки по принцип е трябвало да бъдат само разпоредбите на Рамковото решение.

45. Поради това запитващата юрисдикция е решила да сезира Съда с въпрос за тълкуване на разпоредбите на Рамковото решение.

46. Припомням, че в рамките на производството, въведено с член 267 ДФЕС, само националният съд, който е сезиран със спора и трябва да поеме отговорността за последващото му съдебно решаване, може да прецени — предвид особеностите на делото — както необходимостта от преюдициално заключение, за да може да постанови решението си, така и релевантността на въпросите, които поставя на Съда¹⁷.

47. Презумпцията за релевантност на отправените от националните юрисдикции преюдициални въпроси може да се обори само по изключение, ако е очевидно, че исканото тълкуване на разпоредбите на правото на Съюза няма никаква връзка с действителността или с предмета на спора по главното производство, когато проблемът е от хипотетично естество или още когато Съдът не разполага с необходимите данни от фактическа и правна страна, за да бъде полезен с отговора на поставените му въпроси¹⁸.

48. В случая обаче нито едно от тези обстоятелства не е налице.

49. Поради това считам, че няма никаква пречка Съдът да се произнесе по настоящото дело с тълкуване на разпоредбите на Рамковото решение.

50. Второ, трябва да се подчертае, че една от възможните пречки за изпълнението на задължението на запитващата юрисдикция за съответстващо тълкуване на националното право — имам предвид практиката, установена от Върховния касационен съд относно приложното поле на член 41, алинея 3 от НК — вече е отпаднала.

51. Действително, в своето решение от 19 април 2016 г., DI¹⁹, Съдът прие, че изискването за съответстващо тълкуване „включва и задължението за националните юрисдикции при необходимост да изменят постоянната съдебна практика, ако тя се основава на тълкуване на националното право, което е несъвместимо с целите на директивата“²⁰.

52. Изводеният от Съда принцип обаче важи в същата степен и по отношение на Рамковото решение.

53. Припомням, че в решението си от 16 юни 2005 г., Pupino²¹, Съдът всъщност приема, че от задължителния характер на рамковите решения, предвиден с разпоредба, която е формулирана по същия начин като член 288, трета алинея ДФЕС, и от принципа на лоялно сътрудничество, който е задължителен в рамките на полицейското и съдебното сътрудничество по наказателни дела²², произтича за националните власти, и по-специално за националните юрисдикции, задължение за съответстващо тълкуване на националното право²³. Припомням, че това

17 — Решение от 26 февруари 2013 г., Melloni (C-399/11, EU:C:2013:107, т. 28 и цитираната съдебна практика).

18 — Решение от 26 февруари 2013 г., Melloni (C-399/11, EU:C:2013:107, т. 29 и цитираната съдебна практика).

19 — C-441/14, EU:C:2016:278.

20 — Точка 33 и цитираната съдебна практика.

21 — C-105/03, EU:C:2005:386.

22 — Точка 42.

23 — Точка 34.

задължение е присъщо за системата на Договора за функционирането на ЕС, доколкото дава възможност на националните юрисдикции в рамките на своята компетентност да осигурят пълната ефективност на правото на Съюза, когато се произнасят по споровете, с които са сезирани²⁴.

54. Поради това смятам, че тълкуването на член 41, алинея 3 от НК в съответствие с член 17, параграф 1 от Рамковото решение е напълно възможно.

55. Нещо повече, при това тълкуване запитващата юрисдикция не е ограничена от необходимостта да се съобразява с принципите на правна сигурност и недопускане на обратното действие. Известно е, че съгласно установената съдебна практика тези принципи не допускат „задължението за съответстващо тълкуване да води — на основание на рамково решение и независимо [от наличието] на приет за неговото прилагане закон — до възникване на наказателната отговорност или утежняване на наказанието на лицата, които с действията си са нарушили разпоредбите на рамковото решение“²⁵.

56. Разпоредбата, във връзка с която е отправено преюдициалното запитване по настоящото дело, не урежда обхвата на наказателната отговорност на заинтересуваното лице, а съдържа правило за изпълнение на неговото наказание, и по-конкретно за намаляването му.

57. От изложеното следва, че след като рамковото решение не е транспонирано в България, няма никаква пречка запитващата юрисдикция да тълкува релевантните разпоредби от НК, доколкото е възможно, с оглед на текста и целта на Рамковото решение, за да се постигне преследваната от него цел.

VI – Анализ

A – По първия въпрос

58. С първия си въпрос запитващата юрисдикция иска от Съда по същество да установи дали член 17, параграфи 1 и 2 от Рамковото решение трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска национална разпоредба, която в случай като разглеждания в главното производство би позволила на изпълняващата държава да намали наказанието на осъденото лице поради положения от него труд по време на задържането му в издаващата държава.

59. Съгласно член 17, параграф 1 от Рамковото решение за изпълнението на наказанието, включително основанията за предсрочно или условно освобождаване, се прилага правото на изпълняващата държава.

60. Поради това по настоящото дело Софийски градски съд иска да установи дали за периода на задържане на заинтересуваното лице в Дания следва да се приложи правото на изпълняващата държава, а именно, в случая, член 41, алинея 3 от НК.

61. Формулировката, използвана от законодателя на Съюза в член 17, параграф 1, първо изречение от Рамковото решение, действително може да породви съмнения относно разпределението на компетентността във връзка с изпълнението на наказание лишаване от свобода, а подготвителните документи по приемането на посочената разпоредба всъщност не дават пояснения за нейното тълкуване.

24 — Вж. по-специално решение от 24 януари 2012 г., Dominguez (C-282/10, EU:C:2012:33, т. 24 и цитираната съдебна практика).

25 — Решение от 16 юни 2005 г., Pupino (C-105/03, EU:C:2005:386, т. 45). От посоченото съдебно решение следва, че „националният съд е длъжен да се основава на съдържанието на рамково решение при тълкуване на релевантните норми на вътрешното право, но в границите на общите принципи на правото, и по-специално на правна сигурност и недопускане на обратното действие“ (т. 44).

62. От една страна, законодателят на Съюза не определя какво следва да се разбира под „изпълнение на наказанието“ по смисъла на член 17, параграф 1 от Рамковото решение.

63. От друга страна, той не уточнява дали става дума за изпълнение на наказанието още от момента на постановяването на съдебното решение в издаващата държава, или едва след трансфера на заинтересуваното лице към изпълняващата държава.

1. Определяне на понятието „изпълнение на наказанието“

64. Определянето на понятието „изпълнение на наказанието“ е абсолютно необходима предпоставка.

65. Действително, щом се налага произнасяне относно съответната компетентност на издаващата и на изпълняващата държава във връзка със самото изпълнение на наказанието, най-напред е необходимо да се определи това понятие.

66. Освен това, след като трябва да се гарантира взаимното признаване на съдебни решения, с които се налага наказание лишаване от свобода, и да се обезпечи ефективното изпълнение на наказанията в държава, различна от издаващата, това понятие трябва да се определи „на равнището на Съюза“, тъй като сложността, а понякога дори липсата на яснота в законодателствата и в практиката във връзка с изпълнението на наказанията могат да затруднят тази задача. Същевременно ефективното изпълнение на наказанията е основен компонент на наказателната политика като цяло, и в частност на европейското пространство на правосъдие в наказателната област.

67. Поради това се налага да започна анализа си с определяне на понятието „изпълнение на наказанието“.

68. Съгласно член 1, буква б) от Рамковото решение, „наказанието“ — на което понятие в текста на Рамковото решение на френски език съответстват понятията „*peine*“ [наказание] и „*condamnation*“ [осъдителна присъда]²⁶ — е всяко наказание лишаване от свобода, постановено от национална юрисдикция за ограничен или неограничен срок във връзка с извършено престъпление и вследствие на образувано наказателно производство²⁷.

69. За мерките, съставляващи „наказание“, се прилагат член 49 от Хартата и член 7 от Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи, подписана в Рим на 4 ноември 1950 г.²⁸

70. Следователно мерките за „изпълнение на наказанието“ се отнасят до привеждането в изпълнение на „наказание“ или на „осъдителна присъда“. Според Европейския съд по правата на човека тези мерки не са неделима част от „наказанието“ и следователно за тях не се прилага член 7 от ЕКПЧ²⁹.

26 — В текста на английски език на Рамковото решение се използва едно и също понятие, а именно „*sentence*“, за означаване както на „*peine*“ [наказание], така и на „*condamnation*“ [осъдителна присъда].

27 — Съгласно практиката на Европейския съд по правата на човека „отправна точка на всяка преценка относно наличието на „наказание“ е да се определи дали въпросната мярка е била наложена вследствие на осъждане за извършено престъпление. В това отношение може да се считат за релевантни и други обстоятелства: естеството и целта на разглежданата мярка, нейната вътрешноправна квалификация, процедурите по постановяването и изпълнението ѝ, както и нейната тежест [...] Сама по себе си обаче тежестта на мярката не е решаваща, тъй като редица превантивни по естеството си мерки извън наказателното право могат да имат съществено въздействие върху засегнатото лице“ (вж. в това отношение ЕСПЧ, 21 октомври 2013 г., *Del Río Prada* c/у Испания, SE:ECHR:2013:1021JUD004275009, § 82 и цитираната съдебна практика).

28 — Наричана по-нататък „ЕКПЧ“.

29 — ЕСПЧ, 29 ноември 2005 г., *Uttley* c/у Обединено кралство, SE:ECHR:2005:1129DEC003694603, и 21 октомври 2013 г., *Del Río Prada* c/у Испания, SE:ECHR:2013:1021JUD004275009.

71. Към изпълнение на наказанието се пристъпва след влизане в сила на осъдителната присъда. Следователно това е последният етап от наказателния процес, в рамките на който присъдата се привежда в действие.

72. Той обхваща всички мерки, които са годни, от една страна, да гарантират фактическото изпълнение на наказанието, например издаването на заповед за арест, и от друга страна, да осигурят социалната реинтеграция на осъдения. Във връзка с това компетентните съдебни органи следва да определят условията за изтърпяване на наказанието, включително да се произнасят по промените на тези условия, като например разрешаването на работа, обучение, лечение или настаняване извън местата за лишаване от свобода, разрешаването на домашен отпуск, преминаването към полусвободен режим с настаняване в затворническо общежитие или специализирано отделение в затвора, изпълнението на наказанието на части или отлагането или прекъсването на неговото изпълнение, мерките, свързани с предсрочното или условно освобождаване на осъдения, или за поставяне под електронно наблюдение. Правната уредба на изпълнението на наказанията обхваща и мерките, които могат да бъдат постановени след освобождаване на осъдения, например поставянето му под надзора на съда, участието му в програми за превъзпитание или мерките за обезщетяване на пострадалите.

73. В разглеждания контекст Европейският съд по правата на човека често се е сблъсквал със случаи, при които разграничението между наказанието и мерките за осигуряване на неговото изпълнение невинаги е било ясно на практика. В такъв случай следва да се установи кои от мерките, наложени след влизане в сила на присъдата, действително могат да променят естеството или обхвата на наказанието³⁰.

74. Определянето на понятието „изпълнение на наказанието“ обаче не е достатъчно за разрешаване на поставения по настоящото дело проблем.

2. По смисъла и обхвата на член 17 от Рамковото решение

75. Стриктното прилагане на принципа, че „за изпълнение на наказанието се прилага правото на изпълняващата държава“, само по себе си създава затруднение, доколкото изпълнението на наказанието вече е започнало на територията на издаващата държава и ще продължи под юрисдикцията на изпълняващата държава. За кое „изпълнение“ става дума? Дали законодателят на Съюза има предвид изпълнението на наказанието след постановяване на съдебното решение от издаващата държава, или изпълнението на наказанието след трансфера на осъденото лице на съдебните власти в изпълняващата държава?

76. Отговорът е ясен, ако се вземат предвид принципите, залегнали в основата на Рамковото решение, и общата система, в която се вписва член 17 от него.

30 — ЕСПЧ, 21 октомври 2013 г., *Del Río Prada c/у Испания*, CE:ECHR:2013:1021JUD004275009, § 59, § 83 и § 85 и цитираната съдебна практика, както и § 89. В това решение Европейският съд по правата на човека е постановил, че прилагането по отношение на вече постановена присъда на нови правила за намаляване на наказанието поради положен по време на задържането труд не може да се счита за мярка, изцяло свързана с изпълнение на наложеното наказание. Тъй като водят до продължаване с почти девет години на лишаването от свобода, новите правила според Европейския съд по правата на човека са довели до изменение на обхвата на наложеното „наказание“, поради което трябва да се преценяват с оглед на гаранциите, съдържащи се в член 7, параграф 1, последно изречение ЕКПЧ (§ 109 и § 110).

а) Принцип на териториалност на наказателния закон

77. Член 17 от Рамковото решение има за цел да уреди стълкновенията на закони и компетентност във връзка с изпълнението на наказания, произтичащи неизбежно от трансфера на осъденото лице от органите на издаващата на тези на изпълняващата държава. Действително трансферът на осъденото лице предполага, че то е започнало да изтърпява наказанието на територията на издаващата държава и евентуално ще продължи да го изтърпява в затворническо заведение на изпълняващата държава³¹.

78. Това изяснява защо съгласно член 17, параграф 2 от Рамковото решение изпълняващата държава е задължена при изчисляване на подлежащия на изпълнение на нейна територия остатък от наказанието да приспадне срока на „вече изтърпяното“ лишаване от свобода в издаващата държава.

79. Да се разреши на изпълняващата държава да приложи с обратна сила своя закон към началния момент на изпълнение на наказанието на заинтересуваното лице в издаващата държава би нарушило общоприетия принцип на териториалност на наказателния закон.

80. Принципът на териториалност на наказателния закон е общ за всички държави членки. Наказателният закон се прилага на определена територия, тъй като е израз на суверенитета на държавите членки. Поради това в националните законодателства териториалната компетентност на съдилищата по наказателни дела обикновено е уредена императивно. Териториалната компетентност винаги е определяща за приложимия национален закон.

81. Следователно въпросът по принцип не е дали в интерес на съответното лице би било по-добре, на основание на принципа на обратното действие *in mitius*³², закрепен член 49, параграф 1, последно изречение от Хартата, вместо датското наказателно законодателство да се приложи българското, тъй като то е по-благоприятно за заинтересуваното лице. В случай с трансграничен елемент като разглеждания в главното производство такъв избор не съществува, тъй като приложимостта на наказателния закон произтича от самия принцип на териториалност.

82. Впрочем считам, че самият принцип на обратното действие *in mitius* е неприложим в настоящия случай. Всъщност този принцип традиционно се прилага в областта на стълкновенията на закони във времето, а не, както е в настоящия случай, в пространството. Поради това посоченият принцип безспорно би намерил приложение, ако вследствие на изменение на датския наказателен закон след осъждането на г-н Огнянов и преди той да е изтърпял наказанието си, извършеното от него деяние вече не се счита за престъпление. При това положение българските съдебни власти не биха имали друг избор, освен да освободят заинтересуваното лице. За сметка на това, ако българският закон декриминализира извършеното от заинтересуваното лице деяние, силно се съмнявам, че фактически би се стигнало до неговото освобождаване. Всъщност деянието се наказва от датския закон заради това, че нарушава обществения ред в Дания, извън приложното поле на българския закон. Освен това е интересно да се отбележи, че в подобна хипотеза трансферът не би бил възможен съгласно член 3, параграф 1, буква е) от Конвенцията за трансфера.

31 — Все пак може да се окаже, че в определени хипотези осъденото лице вече се намира на територията на изпълняващата държава.

32 — В съответствие с принципа на законоустановеност на престъпленията и на наказанията наказателният закон не може да се прилага с обратна сила. Принципът на обратното действие *in mitius* представлява изключение от посочения принцип, като изисква прилагането на най-благоприятните за осъдения наказателни разпоредби.

83. Освен това считам, че и разпоредбите на Рамковото решение потвърждават становището ми. За посочените в член 7, параграф 1 престъпления то не изисква двойна наказуемост, а за останалите престъпления само предвижда възможност изпълняващата държава да постави такова изискване на основание член 7, параграф 3 от това рамково решение. Според мен това правило потвърждава териториалното действие на наказателния закон и води до изключване на принципа на обратното действие *in mitius* като неподходящ в хипотеза като разглежданата.

б) Принцип на индивидуализация на наказанието

84. Основната цел на Рамковото решение е да се благоприятства социалната реинтеграция на осъдените на лишаване от свобода, като се даде възможност на лицето, осъдено на лишаване от свобода, да изтърпи наказанието си или остатък от него в социалното си обкръжение по произход.

85. Това личи ясно от съображение 9 и член 3, параграф 1 от Рамковото решение³³.

86. От това следва, че всички мерки за изпълнение на наказанията и за промяна на условията за изтърпяването им се индивидуализират от съдебните органи така, че при съблюдаване на обществен интерес и правата на пострадалите да създадат благоприятни условия не само за предотвратяване на рецидива, но и за интеграцията или реинтеграцията на осъдения в обществото.

87. Поради това при прилагането на член 17 от Рамковото решение принципът на индивидуализация на наказанието, която обслужва една от основните му функции, изисква ясно разпределение на компетентността между издаващата и изпълняващата държава, което да гарантира, че решенията във връзка с изпълнение на наказанието ще се вземат от съдебния орган, който може най-добре да прецени поведението на лицето.

88. Това предполага, че съдебните органи по мястото, където лицето е действително задържано, се произнасят по всички мерки за промяна на условията за изтърпяване на наказанието, включително по мерките за намаляването му, които могат да бъдат постановени в полза на осъдения.

89. Без съмнение това са намиращите се в близост до него органи, тоест по мястото, където то е действително задържано³⁴.

90. Що се отнася по-конкретно до намаляване на наказанието поради полагането на труд по време на лишаването от свобода, от тази мярка за индивидуализация има смисъл само когато е постановена от органа, който действително е наблюдавал и оценявал работата на лицето.

33 — Вж. също изявление на Съвета на Европейския съюз във връзка с целта за реинтеграция съгласно Рамковото решение, съгласно което „[п]редвид това, че успешната реинтеграция на осъденото лице в държавата, с която то има най-тесни връзки, е основната цел на [...] Рамково[то] решение, [...] и приемайки, че взаимното доверие между държавите членки не налага въвеждането на допълнителен мотив за отказ на основание несъвместимостта на признаването на решението с целта за реинтеграция, Съветът подчертава, че тази цел следва да бъде фактор от първостепенно значение за издаващата държава всеки път, когато трябва да се вземе решение за необходимостта от изпращане на съдебното решение и на удостоверението на изпълняващата държава“ (вж. част I от приложение II към документ 6070/1/09 REV 1 на Съвета), както и точка 4.1 от Доклада на Комисията до Европейския парламент и до Съвета относно изпълнението от държавите членки на рамкови решения 2008/909/ПВР, 2008/947/ПВР и 2009/829/ПВР за взаимно признаване на съдебни решения, с които се налагат наказания или мерки, включващи лишаване от свобода, пробационни или алтернативни, както и мерки за процесуална принуда като алтернатива на предварителното задържане (COM(2014) 57 окончателен).

34 — Вж. Съобщение на Комисията до Съвета и до Европейския парламент, озаглавено „Взаимно признаване на окончателните съдебни решения по наказателни дела“ (COM(2000) 495 окончателен), в което още тогава Комисията уточнява, че „решенията във връзка с изпълнението, които се основават на поведението на задържаното лице, трябва да бъдат от компетентността на държавата членка, която привежда наказанието в изпълнение [...] Всъщност органите на държавата, която изпълнява съдебното решение, имат пряк контакт със задържаното лице и поради това могат най-добре да преценят неговото поведение“ (точка 9.1).

91. Поради това прилагането на член 41, алинея 3 от НК вместо датското законодателство за периода на задържането на г-н Огнянов в Дания е напълно безсмислено и лишено от каквото и да било правно основание. Подобно начинание като такова би било в противоречие с принципа на индивидуализация на наказанието, доколкото на българските съдебни органи би се наложило да намалят наказанието на осъдено лице, което, от една страна, никога не са виждали, и от друга страна, чиято работа или напредък не са наблюдавали. За сметка на това няма никаква пречка българските съдебни органи да вземат предвид положения от г-н Огнянов труд по време на задържането му в Дания, както и оценките в тази връзка, направени от датските съдебни власти, за да направят по-обща преценка на усилията за социална реинтеграция, полагани от лицето. Това ще бъде един от критериите, позволяващи на компетентните органи да преценят дали има основания за условно освобождаване на лицето.

92. Едва след като заинтересуваното лице започне да изтърпява наказанието „лишаване от свобода“ в българско затворническо заведение, националните органи ще могат евентуално да приложат член 41, алинея 3 от НК. Посоченото намаляване на наказанието трябва да бъде част от редовно наблюдение на конкретното лице, а не автоматично, както, изглежда, следва от решението на Върховния касационен съд³⁵.

93. С оглед на всички изложени обстоятелства, считам, че спазването на принципите на териториалност на наказателния закон и индивидуализация на наказанието, на които се основава Рамковото решение, изисква за изпълнението на наказание лишаване от свобода, и по-специално за намаляването му, да се прилага правото на държавата членка, в която осъденото лице е действително задържано.

94. Това тълкуване се потвърждава от общата система на Рамковото решение, в която се вписва член 17 от него.

в) Обща система на Рамковото решение

95. При разглеждане на общата система на Рамковото решение искам да установя, че член 17 от него определя принципите, приложими към изпълнението на наказанието след извършване на трансфера на осъденото лице.

96. Първо, трябва да се вземе предвид контекстът, в който са били установени принципите по член 17 от Рамковото решение. Всъщност Рамковото решение е прието въз основа на някои вече съществуващи актове, и по-специално на Конвенцията за трансфера³⁶. Впрочем тя е спомената в съображения 4 и 5 от това решение.

97. По същество текстът на член 17, параграф 1 от Рамковото решение е идентичен с този на член 9, параграф 3 от Конвенцията за трансфера. Последната разпоредба уточнява, че „[и]зпълнението на наказанието се регламентира от закона на изпълняващата държава, която е единствено компетентна да взема всякакви необходими решения“. Важно е да се отбележи, че посочената разпоредба е озаглавена „*Последствия от трансфер* за изпълняващата държава“³⁷.

35 — Всъщност той изяснява, че приспадането на отработените дни представлява „задължително приложима благоприятна последица, обусловена от самия факт на полагане на общественополезен труд при изтърпяване на лишаването от свобода, както и при задържане“ (курсивът е мой).

36 — Вж. по-специално точка 3.2.1.5 от Зелената книга относно сближаването, взаимното признаване и изпълнението на наказателните санкции в Европейския съюз (СОМ(2004) 334 окончателен).

37 — Курсивът е мой.

98. С оглед на контекста, в който е прието Рамковото решение, е твърде вероятно, като е озаглавил член 17 от него „Приложимо право при изпълнението“, законодателят на Съюза да е имал предвид правото, приложимо за изпълнението на наказанието „след трансфера на осъденото лице“.

99. Второ, следва да се вземе предвид фактът, че всеки от принципите на Рамковото решение е установен в хронологична поредност.

100. Най-напред, членове 4—14 от Рамковото решение съдържат правилата, които държавите членки трябва да прилагат по отношение на трансфера на осъденото лице. По-специално членове 4—6 от него уточняват как се извършва изпращането на съдебното решение и удостоверението на изпълняващата държава. След това членове 7—14 установяват принципите, приложими за признаването на съдебното решение и изпълнението на наказанието. Член 13 от Рамковото решение посочва в тази връзка, че издаващата държава си запазва правото да оттегли удостоверението, „[Д]окато *изпълнението на наказанието в изпълняващата държава не е започнало*“³⁸.

101. На второ място, член 15 от Рамковото решение установява реда за трансфера на осъденото лице, а член 16 съдържа особени разпоредби в случай на транзит на лицето през територията на друга държава членка.

102. Следователно споменатите разпоредби се намират в съвсем логична последователност и член 17 от Рамковото решение очевидно представлява нейно продължение, като установява принципите, приложими по отношение на изпълнението на наказанието „след трансфера на осъдения“ към съдебните органи на изпълняващата държава.

103. Член 17 от Рамковото решение трябва да се тълкува и с оглед на правилата, съдържащи се в следващите разпоредби от Рамковото решение, и по-специално в член 22.

104. От член 22, озаглавен „Последици от трансфера на осъденото лице“, особено ясно личи прехвърлянето на правомощия, което задължително съпътства трансфера на осъдения.

105. Действително в член 22, параграф 1 от Рамковото решение законодателят на Съюза посочва, че издаващата държава не може да предприема мерки по изпълнение на наказанието, след като изпълнението „му е започнало в изпълняващата държава“. Това съвсем недвусмислено означава, че докато изпълняващата държава не е привела в изпълнение наказанието, компетентна в това отношение, за целите на изпълнение на наказанието, остава издаващата държава. Член 22, параграф 2 от Рамковото решение уточнява впрочем, че когато изпълняващата държава се окаже в невъзможност да приведе в изпълнение наказанието поради бягство на осъденото лице, „[и]здаващата държава *възстановява правото си да изпълнява наказанието*“³⁹.

106. Следователно правото на изпълняващата държава се прилага към изпълнението в тесен смисъл на наказанието лишаване от свобода едва след признаването на съдебното решение от изпълняващата държава и трансфера на осъдения. До признаването на съдебното решение и докато осъденият все още е под юрисдикцията на съдебните органи на издаващата държава, към изпълнението на наказанието се прилага нейното право. Поради това издаващата държава разрешава въпросите, свързани с намаляването на наказанието, в съответствие с националното си законодателство.

38 — Курсивът е мой.

39 — Курсивът е мой.

107. Трето, следва да се отбележи, че в системата на Рамковото решение именно издаващата държава трябва да прецени дали следва да извърши трансфера на задържания в държавата членка по произход или по местопребиваване⁴⁰.

108. Самият трансфер е мярка по изпълнение на наказанието⁴¹, може би сред последните, които могат да постановят съдебните органи на издаващата държава. Това по-конкретно е мярка по индивидуализация на наказанието, насочена към улесняване на социалната реинтеграция на осъдения.

109. Съгласно член 4, параграф 2 от Рамковото решение изпращането на съдебното решение за целите на неговото признаване може да се извърши само ако съдебните органи на издаващата държава, когато е уместно, след консултации със съдебните органи на изпълняващата държава, са се уверили, че изпълнението на наказанието от изпълняващата държава би спомогнало за постигането на тази цел.

110. В съображение 9 от Рамковото решение законодателят на Съюза уточнява, че за да се уверят в това, съдебните органи на издаващата държава трябва „да взем[ат] предвид някои елементи като например връзките на лицето с изпълняващата държава, както и дали то счита тази държава за мястото на своите семейни, езикови, културни, социални или икономически и други връзки“.

111. Извършването на тази преценка е задължение на издаващата държава и пак само тя трябва да провери дали след периода на задържане на заинтересуваното лице на нейна територия и предвид усилията му неговото наказание трябва да се намали, доколкото е допустимо съгласно нейното национално законодателство.

112. Това тълкуване се подкрепя от задължението на издаващата държава да посочи в приложеното към съдебното решение удостоверение броя допълнителни дни, които следва да се приспадат от периода на вече изтърпяното лишаване от свобода.

113. Удостоверението представлява формуляр по образец, който се намира в приложение I към Рамковото решение⁴². В него има раздели, които трябва да се попълнят от съдебните органи на издаващата държава. Те ѝ позволяват да предостави информация, по-специално относно органа, който е постановил съдебното решение, преследваното лице, а също и относно естеството на извършеното деяние, както и да уточни вида и размера на наказанието. Верността на тази информация се удостоверява от съдебните органи на издаващата държава⁴³. Става дума за основна информация, която трябва да позволи на изпълняващата държава да упражни минимален контрол по отношение на съдебното решение⁴⁴ и която в крайна сметка трябва да гарантира правилното изпълнение на наказанието. Съдебният орган на изпълняващата държава признава съдебното решение, основавайки се на удостоверението, изпратено от съдебния орган на издаващата държава, което потвърждава редовността и изпълняемостта му. Обратно, ако удостоверението е непълно или неточно, съгласно член 9 от Рамковото решение е налице основание да се откаже признаването на съдебното решение или изпълнението на наказанието.

40 — Вж. член 4, параграф 1 от Рамковото решение.

41 — Вж. в това отношение ЕСПЧ, 27 юни 2006 г., Szabó c/y Швеция, CE:ECHR:2006:0627DEC002857803, стр. 12.

42 — Законодателят на Съюза следва техниката на удостоверението, закрепена в член 54 от Регламент (ЕО) № 44/2001 на Съвета от 22 декември 2000 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела (ОВ L 12, стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 3, стр. 74).

43 — Член 5, параграф 2 от Рамковото решение.

44 — Тя следва да се увери по-специално че подлежащото на изпълнение решение действително изхожда от компетентен съгласно правото на издаващата държава орган и действително попада в приложното поле на Рамковото решение.

114. За целите на настоящия анализ следва да се обърне внимание на информацията за срока на наказанието, изисквана в раздел и), точка 2 от образеца на удостоверение в приложение I към Рамковото решение. Тази информация гарантира полезното действие на член 17, параграф 2 от Рамковото решение.

115. С точка 2.2 от този раздел издаващата държава се задължава да посочи в дни целия срок на лишаване от свобода, изтърпян в рамките на разглежданото наказание. Става въпрос за brutния размер на наказанието.

116. За сметка на това съгласно точка 2.3 от същия раздел тя също така е свободна да приспадне от този период определен брой допълнителни дни по „причини, различни от посочените в точка 2.2“, като законодателят на Съюза изброява примерно амнистия, помилване или други мерки, свързани с наказанието. Следователно точка 2.3 позволява на издаващата държава да посочи допълнителни данни, когато наказанието вече е било намалено поради особени обстоятелства.

117. Изложените съображения показват, че именно издаващата държава следва да се произнесе относно намаляването на наказанието по отношение на периода на задържане на нейна територия, доколкото в удостоверението е задължена да посочи на изпълняващата държава дали следва да приспадне по-голям брой дни от тези на конкретното задържане и, ако това е така, точния им брой. Очевидно е, че законодателят на Съюза посочва твърде общо от какво естество могат да са основанията за намаляване на наказанието. Освен това изброяването на тези основания не е изчерпателно, видно от използваното наречие „например“. Следователно законодателят на Съюза е възнамерявал да обхване възможно най-широк кръг от специфични обстоятелства, които могат да доведат до намаляване на наказанието в различните държави членки. Поради това е разумно да се счита, че намаляването на наказанието с оглед на постигнатия от осъдения напредък попада сред тези основания.

118. С оглед на изложеното съм убеден, че изпълняващата държава не може да приложи своята уредба в областта на изпълнението на наказанията, и по-специално своето национално законодателство по въпросите на намаляването на наказанията, вместо уредбата на издаващата държава, и така да отмени извършеното от последната приспадане, с риск сериозно да накърни не само принципа на взаимно признаване, но и териториалния суверенитет на Кралство Дания.

119. Всъщност по дело, в което е разгледан случай като настоящия, Кралство Дания изрично е посочило, че не намалява наказанието заради положения в затворническо заведение труд. Следователно, в съответствие с принципа на взаимно доверие, на който се основава Рамковото решение, Република България няма друг избор, освен да зачете прилагането на действащото право на издаващата държава, макар и, за да си послужи с думите на Съда в решението му от 11 февруари 2003 г., Gözütok и Brügger⁴⁵, „прилагането на собственото ѝ национално право да води до друг резултат“⁴⁶.

120. Ако бъде предприето подобно действие, то неминуемо би накърнило взаимното доверие на държавите членки и би застрашило осъществяването на целите на Рамковото решение.

121. Освен това припомням, че правото да се налагат наказания е един от основните прерогативи на държавата, а наказателното право, включително относно изпълнението на наказанията, е основна част от националния суверенитет. Следователно — както личи от териториалния характер на правната уредба на изпълнението на наказанията — нейното приемане е израз на признатото на държавата правомощие да определя наказателната си политика⁴⁷.

45 — C-187/01 и C-385/01, EU:C:2003:87.

46 — Точка 33.

47 — Вж. в това отношение ЕСПЧ, 21 октомври 2013 г., Del Río Prada c/у Испания, CE:ECHR:2013:1021JUD004275009, § 84.

122. В разглеждания случай г-н Огнянов с действията си е нарушил правния ред на Кралство Дания. Следователно именно съдебните органи на тази държава членка са компетентни да го съдят и да му наложат наказание за извършените престъпления. Също така първоначалното задържане на г-н Огнянов е било на територията на Дания и под юрисдикцията на датските органи.

123. Ето защо, с оглед на съответния обхват на териториалната компетентност, член 41, алинея 3 от НК очевидно „е неприложим“ по отношение на изпълнението на наказанието на територията на Дания, тъй като в противен случай би бил нарушен териториалният суверенитет на Кралство Дания.

124. Накрая, тълкуване на член 17 от Рамковото решение в смисъл, че допуска прилагането на закона на изпълняващата държава по отношение на изпълнението на наказанието в издаващата държава, би накърнило и основния принцип на равно третиране. Всъщност за лица, които изтърпяват наказание в едно и също затворническо заведение, биха се прилагали или би съществувала възможност да се приложат различни правни режими, що се отнася до изпълнението на това наказание, и по-специално до условията и реда за неговото намаляване.

125. Това би довело до неразрешими случаи, при които не би могло да се гарантира справедливо и точно прилагане на нормите и със сигурност успехът на Рамковото решение би бил застрашен.

126. Ето защо, с оглед на всички изложени съображения считам, че при съобразяване с принципите, на които се основава Рамковото решение, а именно, от една страна, взаимното доверие между държавите членки, и от друга страна, принципите на териториалност на наказателния закон и на индивидуализация на наказанието, член 17, параграфи 1 и 2 от Рамковото решение трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска национална норма, позволяваща на съдебните органи на изпълняващата държава да намалят наказанието на осъдения поради положения от него труд по време на задържането в издаващата държава.

127. Признавам, че това тълкуване не позволява да се разграничи Рамковото решение, основано на принципа на взаимно признаване, от традиционните механизми за съдебно сътрудничество, замислени като част от сътрудничеството между суверенни държави. Въпреки това според мен това е единственото възможно тълкуване, ако искаме да отчетем в пълна степен липсата на хармонизация на правилата относно изпълнението на наказания в Съюза.

Б – По втория въпрос

128. Вторият въпрос се отнася до обхвата на задължението по член 17 от Рамковото решение за предоставяне на информация от съдебните органи на изпълняващата държава. Той е поставен в случай, че се приеме, че тази разпоредба позволява на българските съдебни органи да приложат член 41, алинея 3 от НК по отношение на периода на задържане на заинтересуваното лице в Дания.

129. Софийски градски съд иска да установи дали, когато са сезирани с искане в този смисъл, българските съдебни органи са задължени да информират датските съдебни органи относно приложимостта на тази норма и, ако това е така, какъв вид информация трябва да предоставят в тази връзка.

130. Предвид отговора, който предлагам да бъде даден на първия въпрос, считам, че няма смисъл да се дава отговор на втория въпрос.

В – По третия въпрос

131. В случай че Съдът приеме, че член 17, параграфи 1 и 2 от Рамковото решение не допуска национална норма като разглежданата в главното производство, с третия си въпрос запитващата юрисдикция иска по същество да установи дали би било в противоречие с правото на Съюза, ако тя „все пак“ реши да приложи член 41, алинея 3 от НК по отношение на периода на задържане на г-н Огнянов в Дания, с мотива че той е по-благоприятният закон.

132. Действително следва да се признае, че въпросното намаляване на наказанието не е пренебрежимо.

133. Доколкото датското законодателство относно намаляването на наказанието поради полагане на труд по време на задържането е по-строго, прилагането на член 41, алинея 3 от НК по отношение на периода на задържане на г-н Огнянов в Дания действително би му дало възможност да се ползва от намаляване на наказанието не с една година, осем месеца и двадесет дни, а с две години, шест месеца и двадесет и четири дни и така да бъде освободен значително по-рано.

134. Постановеният от запитващата юрисдикция въпрос се основава обаче на постулат, който следва поначало да бъде отхвърлен. Това, което Софийски градски съд всъщност пита, е дали може да приложи национална норма, за която е прието, че противоречи на правото на Съюза, поради това, че е по-благоприятна за заинтересуваното лице.

135. Същият въпрос, макар и различно формулиран, е поставен от запитващата юрисдикция с преюдициалното запитване по дело Огнянов (C-614/14), което е висящо пред Съда.

136. Поради това ще отговоря по същия начин както в заключението по дело Огнянов⁴⁸, добавяйки все пак някои бележки.

137. Първо, съгласно член 280 ДФЕС „[р]ешенията на Съда [...] имат изпълнителна сила“. Както посочих в точка 111 от това заключение, когато е сезиран по член 267 ДФЕС, Съдът не дава консултативно становище. Така съгласно постоянната съдебна практика решението, постановено от Съда по преюдициално запитване, обвързва националния съд по отношение на тълкуването или валидността на съответните актове на институциите на Съюза при решаването на спора в главното производство⁴⁹.

138. Второ, ако Съдът приеме, че член 17, параграфи 1 и 2 от Рамковото решение не допуска национално правило като разглежданото в главното производство, националната юрисдикция би била задължена, както посочих, да тълкува текста на член 41, алинея 3 от НК с оглед на текста и целта на Рамковото решение, като, ако е необходимо, в изпълнение на задължението си за съответстващо тълкуване не се съобрази с практиката на Върховния касационен съд.

139. Трето, припомням на запитващата юрисдикция, че във всички случаи, ако член 41, алинея 3 от НК е неприложим по отношение на периода на задържане на заинтересуваното лице в Дания, правилото за обратното действие на по-благоприятния наказателен закон, съдържащо се в член 49, параграф 1, последно изречение от Хартата (принцип на обратно действие *in mitius*), не може да намери приложение.

48 — C-614/14, EU:C:2016:111.

49 — Решение от 5 октомври 2010 г., Елчинов (C-173/09, EU:C:2010:581, т. 29 и цитираната съдебна практика).

140. Накрая, на четвърто място, намаляването на наказанието, върху което се е съсредоточила запитващата юрисдикция, отвлича вниманието от обстоятелството, че трансферът на г-н Огнянов в България сам по себе си цели да бъде по-благоприятен за него, доколкото той ще може да изтърпи остатъка от наказанието си в своето социално обкръжение по произход и така ще бъде улеснена неговата социална реинтеграция.

141. Предвид изложените съображения, ако Съдът приеме, че член 17, параграфи 1 и 2 от Рамковото решение не допуска национална норма като разглежданата в главното производство, запитващата юрисдикция ще бъде задължена, поради изискването за съответстващо тълкуване, да не се съобрази с възприетото от Върховния касационен съд тълкуване на член 41, алинея 3 НК и да не приложи тази разпоредба по отношение на периода на задържане на заинтересуваното лице в Дания.

142. С оглед на изложеното бих искал да направя някои изводи относно разпределението на правомощията, предвидени в Рамковото решение, между съдебните органи на издаващата и на изпълняващата държава.

Г – Изводи относно разпределението на правомощията, предвидени в Рамковото решение, между съдебните органи на издаващата и на изпълняващата държава

1. Право, приложимо към изпълнението на наказанието лишаване от свобода преди трансфера на осъдения

143. Когато в случай като разглеждания в главното производство лицето изтърпява наказанието лишаване от свобода първо в издаващата държава, очевидно нейното право е приложимо към изпълнението на наказанието му. Всички мерки, които съпътстват изпълнението на наказанието на територията на тази държава, независимо дали са за привеждането му в изпълнение, например задържане на лицето, или за промяна на условията за изтърпяването му, например разрешаване на работа, обучение, лечение или настаняване извън местата за лишаване от свобода, се уреждат от правото на издаващата държава.

144. Както посочих, именно издаващата държава трябва да прецени дали следва да извърши трансфера на задържания в държавата членка по произход или по местопребиваване⁵⁰.

145. Трансферът всъщност е мярка по изпълнение на наказанието, и по-специално мярка за неговата индивидуализация, която има за цел да позволи на заинтересуваното лице да изтърпи наказанието лишаване от свобода възможно най-близко до своето семейно обкръжение и до социалната среда, в която ще трябва отново да се включи⁵¹.

146. Извършването на тази преценка е задължение на издаващата държава и пак само тя трябва да провери дали в съответствие с нейното национално законодателство и с оглед на положените от задържания усилия той би могъл да се ползва от други мерки за промяна на условията за изтърпяване на наказанието, включително за неговото намаляване.

147. Подобно разпределение на правомощията задължава издаващата държава да се произнесе по всички въпроси относно намаляването на наказанието преди трансфера на осъдения⁵².

50 — Вж. член 4, параграф 1 от рамковото решение.

51 — ЕСПЧ, 27 юни 2006 г., Szabó с/у Швеция, SE:ECHR:2006:0627DEC002857803, т. 14.

52 — С оглед на разпределението на правомощията намаляването на наказанието се извършва не по отношение на общия период на лишаването от свобода, а последователно по отношение на всеки от периодите на лишаване от свобода, първо в издаващата и след това в изпълняващата държава.

148. Припомням впрочем, че именно това е целта на раздел и), точка 2.3 от образеца на удостоверение в приложение I към Рамковото решение.

149. Всъщност трансферът на осъдения не трябва да лишава от всякакво полезно действие намаляването на наказанието, на което той евентуално има право съгласно закона на издаващата държава и постановените от компетентния съд решения⁵³. Поради това съдебните органи на издаващата държава трябва да могат да издадат удостоверение, в което са уточнени не само продължителността на наказанието и изтърпяното наказание в тесен смисъл, но и съответната част от него, приспадната на предвидените в националното законодателство основания. Те също би трябвало да могат да внесат някои уточнения във връзка с преценката на положените от лицето усилия за реадaptация.

150. Поради това изпълняващата държава не може да приложи своето право в областта на изпълнението на наказанията вместо това на издаващата държава, дори да е по-благоприятно за заинтересуваното лице, тъй като това не само би нарушило разпоредбите на член 17 от Рамковото решение, но и сериозно би накърнило суверенитета на издаващата държава, а следователно и принципа на взаимно признаване.

2. Искането на информация преди трансфера

151. При трансфер на осъдения в изпълняващата държава е напълно логично съдебните органи на издаващата държава да поискат информация относно приложимите разпоредби в областта на предсрочното или условното освобождаване, както е предвидено в член 17, параграф 3 от Рамковото решение. Още веднъж отбелязвам, че не трябва да се забравя, че именно общественият ред на издаващата държава е бил засегнат от извършването на престъпление. Следователно тя е тази, която трябва да се увери, че изпълнението на наказанието на територията на изпълняващата държава ще представлява адекватен отговор на причиненото на нейна територия нарушение на обществения ред. Така издаващата държава ще прецени дали с оглед на тези нови разпоредби наказанието като цяло остава така кохерентно, както е било към момента на налагането му. Ако се опасява, че трансферът може да доведе до преждевременно според нея освобождаване, или ако счита, че наказанието вече няма да съответства на нарушението, тази държава може да реши да не извърши трансфер на осъдения и да оттегли удостоверението.

152. Искането за информация трябва да се направи преди трансфера на лицето, тъй като след извършване на трансфера издаващата държава вече няма да може да наложи своето виждане относно мерките за изпълнение на наказанията и да отмени решението за трансфер.

3. Право, приложимо към изпълнението на наказанието „лишаване от свобода“ след трансфера на осъдения

153. Поради изложените по-горе причини едновременно с трансфера на заинтересуваното лице автоматично и задължително към изпълняващата държава се прехвърлят правомощията във връзка с изпълнението на наказанието. Това е така, тъй като, от една страна, изпълнението на наказанието продължава вече на територията и под юрисдикцията на тази държава. От друга страна, от момента на трансфера единствено съдебните органи на изпълняващата държава ще могат да променят условията за изтърпяване на наказанието с оглед както на усилията за реинтеграция на заинтересуваното лице, така и на имущественото, семейното и общественото му положение.

53 — В това отношение вж. по-специално ЕСПЧ, 21 октомври 2013 г., Del Río Prada c/у Испания, CE:ECHR:2013:1021JUD004275009, § 107.

154. Очевидно е, че след извършване на трансфера от изпълняващата държава не може да се изисква да търси разрешение от издаващата държава, преди да постанови мярка за индивидуализация на наказанието, изразяваща се например в неговото намаляване или в предсрочно или условно освобождаване. Както посочих, държавите решават, при упражняване на правото си да определят своята наказателна политика, дали да има режим на освобождаване и какви да са правилата и основанията за прилагането му. В такъв случай с искането на разрешение от издаващата държава биха били нарушени суверенитетът на изпълняващата държава и независимостта на нейната съдебна система.

155. Ето защо изпълняващата държава трябва да изпълни наказанието, все едно че е наложено от собствените ѝ съдебни органи. Що се отнася до издаващата държава, тя на свой ред, в съответствие с принципа на взаимно доверие, няма друг избор, освен да зачита прилагането на действащото в изпълняващата държава право, макар и, за да си послужи отново с думите на Съда от неговото решение от 11 февруари 2003 г., *Gözütok и Brügge*⁵⁴, „прилагането на собственото ѝ наказателно право да води до различен резултат“⁵⁵.

156. При приемането на Рамковото решение държавите членки са били напълно наясно със съществуващите различия между съответните им правни системи, що се отнася до изпълнението на съдебни решения по наказателни дела. Например, що се отнася до приложимите правила за предсрочно или условно освобождаване, в някои държави членки осъденият се освобождава, след като е изтърпял две трети от наказанието, докато в други той може да бъде освободен след изпълнение на само една трета от наказанието. Следователно държавите членки са съзнавали напълно, че трансферът на осъдено лице може да се отрази на продължителността на конкретно изтърпяното наказание лишаване от свобода спрямо първоначално определената и следователно — на датата на освобождаване⁵⁶. Именно по тази причина, и по-специално за да се избегне освобождаване, което издаващата държава би окачила като „предсрочно“ с оглед на престъплението, извършено на нейна територия, законодателят на Съюза е предвидил „уговорката“ по член 17, параграф 3 от Рамковото решение⁵⁷.

157. Ако изпълняващата държава прилага по-строги правила, трансферът на осъдения в нея действително би могъл фактически да доведе до по-продължително лишаване от свобода от това, което би било изтърпяно в издаващата държава.

54 — C-187/01 и C-385/01, EU:C:2003:87.

55 — Точка 33.

56 — Вж. изследването на IRCP, „Material detention condition, execution of custodial sentences and prisoner transfer in the EU Member States“, 2011 г. Вж. също точка 4.1.8 от Зелената книга на Комисията, спомената в бележка под линия 36 от настоящото заключение, в която тя отбелязва, че „различията в законодателствата на държавите членки по отношение на минималния срок на лишаване от свобода [...] създават затруднения в процеса на прилагане и дори отказ за извършване на трансфер, тъй като могат да доведат до по-леко наказание или дори до незабавно освобождаване“. Същите трудности са възниквали и при прилагането на Конвенцията за трансфера.

57 — Припомням, че в съответствие с посочената разпоредба „[к]омпетентният орган на изпълняващата държава информира компетентния орган на издаващата държава, по молба на последния, за приложимите правни разпоредби относно възможността за предсрочно или условно освобождаване. Издаващата държава може да приеме прилагането на такива разпоредби или да оттегли удостоверението“.

158. Европейският съд по правата на човека не вижда повод за възражения с оглед на правото на свобода и сигурност, закрепено в член 5 от ЕКПЧ, стига продължителността на лишаването от свобода да не надвишава определената в първоначалното наказателно производство. Той не изключва обаче възможността, ако фактически срокът на наказанието лишаване от свобода в изпълняващата държава определено е по-дълъг, да се ангажира отговорността на издаващата държава на плоскостта на член 5 от ЕКПЧ поради последиците, които са били предвидими към момента на вземането на решение за извършване на трансфер⁵⁸.

VII – Заключение

159. С оглед на изложените по-горе съображения предлагам на Съда да отговори на въпросите на Софийски градски съд по следния начин:

- „1) Като се имат предвид принципите, на които се основава Рамково решение 2008/909/ПВР на Съвета от 27 ноември 2008 година за прилагане на принципа за взаимно признаване към съдебни решения по наказателни дела, с които се налагат наказания лишаване от свобода или мерки, включващи лишаване от свобода, за целите на тяхното изпълнение в Европейския съюз, а именно, от една страна, взаимното доверие между държавите членки, и от друга страна, принципите на териториалност на наказателния закон и на индивидуализация на наказанието, член 17, параграфи 1 и 2 от това рамково решение трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска национална норма като разглежданата в главното производство, позволяваща на съдебните органи на държавата членка, на която е изпратено за признаване и изпълнение съдебно решение, да намалят наказанието на осъдения поради положения от него труд по време на задържането в държавата членка, в която е постановено решението.
- 2) Софийски градски съд е длъжен, поради изискването за съответстващо тълкуване, да не се съобрази с възприетото от Върховния касационен съд тълкуване на член 41, алинея 3 от НК и да не приложи тази разпоредба по отношение на периода на задържане на заинтересуваното лице в Дания“.

58 — ЕСПЧ, 27 юни 2006 г., Szabó c/y Швеция, SE:ECHR:2006:0627DEC002857803, стр. 9. По делото, приключило с това решение, заинтересуваното лице е имало основания да очаква да бъде освободено в Швеция след изтърпяване на две трети от наложеното му наказание „лишаване от свобода“, тоест след шест години и осем месеца. Поради трансфер в Унгария то е можело да иска условно освобождаване едва след изтърпяване на четири пети от това наказание, тоест след осем години. От правна страна наказанието му не е било утежнено, но фактически заинтересуваното лице е трябвало да изтърпи в Унгария наказание лишаване от свобода, надвишаващо с една година и четири месеца наказанието, което би изтърпяло в Швеция. Поради това Европейският съд по правата на човека е трябвало да прецени дали е възможно трансферът на заинтересуваното лице в Унгария и фактическото удължаване на срока на лишаването му от свобода да представляват нарушение на член 5 от ЕКПЧ. В случая той е приел, че допълнителният период на лишаване от свобода, което заинтересуваното лице рискува да изтърпи в Унгария, се равнява на 20 % от срока, който то би могло да очаква да изтърпи в Швеция. Отбелязал е, че разликата от една година и четири месеца не е пренебрежимо малка, но въпреки това е постановил, че срокът на лишаване от свобода, което заинтересуваното лице ще изтърпи, остава в рамките на наложеното му наказание.